

Безбеднија места

Систем планирања и превенција криминала

САДРЖАЈ

Предговор британском издању	4
Предговор српском издању	5
Уместо увода	6
Кључни принципи	7
1 Безбедне и одрживе заједнице	19
Сврха овог водича	19
Ко би требало да чита овај водич	21
Припрема водича	21
Принципи превенције криминала	22
2 Атрибути безбеднијих места	23
Остваривање атрибута	24
Приступ и кретање: Простори са добро дефинисаним рутама, простори и приступи који обезбеђују погодан кретање без угрожавања безбедности	26
Објекти: Места за живот и рад која су на тај начин планирана да је криминал обесхрабрен, а различите намене не изазивају конфликте	30
Надгледање: Места на којима се сви јавно приступачни простори надгледају	34
Власништво: Простори који унапређују осећај власништва, поштовања, територијалне одговорности и заједништва	40
Физичка заштита: Места која поседују неопходне, добро испланиране безбедносне одлике	44
Активности: Места где је ниво људске активности прилагођен локацији, тако да у сваком тренутку смањује ризик од криминала, а повећава осећај сигурности	46
Управљање и одржавање: Места која су пројектована имајући на уму управљање и одржавање, како би се обесхрабрио криминал у садашњости и у будућности	50
3 Алати за планирање и превенцију криминала	55
Контекст политике	55
Контекст рада	57
Контрола развоја	59
Прилог 1: Елаборати појединачних случајева	61
Кромер стрит, Кемден	62
Нортвју, Сволли	64
Ројдс, Брадфорд	66
Орчард, Лечејл и Олкот, Ферфорд	68

Бишопс Мид, Челмсфорд	70
Градски центар Њукастла	72
Центар града Грејвсенда	74
Центар града Страуда	76
Бриџс шопинг центар, Сандерленд	78
@т-Бристол, са подземним паркингом	80
Хејвуд дистрибутивни парк	82
Здравствени центар Вест Роуд, Њукастл	84
Парс Вуд технолошка школа, Грејтер Манчестер	86
Моубреј парк, Сандерленд	88
Кларенс Моус, Хакни	90
Биркенхед аутобуска станица	92

Прилог 2: Утврђене чињенице о томе шта функционише, знање о смањивању криминала, принципима и вредностима безбедности

94	94
Увод	94
Политика и пракса засноване на доказима - принцип је добар али је питање да ли је та платформа одржива у реалности?	94
Где су границе знања?	95
Имајући на уму наша ограничења, питамо се на који начин је могуће стечена знања применити у пракси, а да она при томе испуне своју сврху?	96
Упутство за урбани дизајн	97

Прилог 3: База података: Допунска литература

98	98
Општа редуција криминала	98
Приступ и кретање	98
Објекти	99
Надгледање	99
Власништво	100
Физичка заштита	100
Активности	100
Управљање и одржавање	101
Урбани дизајн и планирање	101
Даље информације	101

Прилог 4: Резиме листа за проверу

Прилог 5: Речник појмова

Прилог 6: Захвалност

102	102
104	104
107	107
Тим пројекта	107
Управљачка група	107
Експертски одбор	107
Фотографије	107
Карте картографске агенције Владе	107

Безбедност и сигурност су од највеће важности за успешне, одрживе заједнице. Не само да би такви простори требало лепо да изгледају и да представљају атрактивно окружење за живот и рад, већ би исто тако морали бити места где ослобођеност од криминала и страха чији је узрочник криминал, побољшава квалитет живота. До сада планери и пројектанти нису поклањали довољно пажње питањима криминала. Као резултат тога, много је примера развоја лошег квалитета, уз последицу постојања дуготрајних, наслеђених проблема погрешне врсте, скувих за решавање. Наглашавањем потребе да се превенција криминала разматра као део планског процеса, истиче се и циљ овог водича да допринесе стварању окружења са условима за безбеднији живот.

У "Смерници о планској политици 1" стоји да систем планирања игра кључну улогу у стварању одрживих заједница. Износећи нека од успешних досадашњих искустава, овај водич би требало да буде подстицај свим професионалцима, да размишљају о томе како би се принципи превенције криминала могли применити на свако село, градић и град.

Ослонац овог водича је у доприносу који квалитетан урбанистички план може дати стварању места где људи желе да живе, раде и забављају се, са сазнањем да то могу безбедно да чине. Било кроз нови развој, или кроз регенерацију постојећих подручја, пажљиво разматрање принципа дизајна може побољшати безбедност одређеног подручја како за људе, тако и за имовину - док исто тако унапређује квалитет локалног окружења. То и не мора више да кошта, а права инвестиција у развојно решење доноси бројне друштвене и економске користи.

Овај је водич изазов за предузимаче, пројектанте, планере и све оне који утичу на поставку и коначно решење неког развоја, да о било ком развоју размишљају са становишта целог система. Кључни је принцип да не постоје универзална ре-

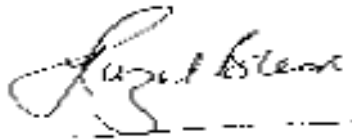
шења проблема. Свака је локација јединствена, тако да оно што на једном месту даје резултате не мора успети на другом. Стога је важно да многе струке тесно сарађују и, када тако и чине, обрате велику пажњу на принципе и практичне детаље из овог водича и да их пажљиво примењују како би задовољили потребе локалног подручја.

Овај водич није скуп прописа, нити је замишљен као замена за рад експерата превенције криминала, специјализованих урбаних планера и других обучених професионалаца. Он служи да пружи стимуланс посвећивању веће пажње принципима превенције криминала и атрибутима безбеднијих места. У овом смислу је и замишљен као полазна тачка - онако како практична искуства еволуирају, а локални се услови мењају, планери ће увек морати да изналазе и нова локална решења.

Намера нам је да се они који читају овај водич инспиришу да користе његове сугестије и помогну да се изнедри вискоквалитетан и безбедан развој који сви желимо да видимо и од кога би смо сви имали користи.

Кеит Хил, Министар грађевинарства и планирања

Хејзел Блирс, Министар смањивања криминала, полиције и безбедности заједнице

Чињеница је да се превентива криминала и насиља може спровести кроз елементе урбанистичког планирања и пројектовања, што је и апсолутни тренд у развијеним земљама света. Повећање сигурности и мобилности корисника јавних простора, свакако је императив савременог друштва. Овом приликом смо се одлучили за презентовање искустава Велике Британије, земље која је у теоријском, законодавном и практичном делу ове теме доста постигла. Сви називи, наводи и позиви на планска и законска документа и стандарде односе се на британски систем планирања, али лако се могу наћи паралеле (али и разлике) у односу на систем који ми познајемо. На крају приручника дат је појмовник који детаљно објашњава све коришћене изразе.

Превођењем и издавањем приручника "Сигурнији простор – систем планирања и превенција криминала" (Safer Places –The Planning System and Crime Prevention, 2004), Урбанистички завод Београда жели да скрене пажњу стручне јавности на овај аспект живота у градским целинама и иницира покретање и израду пројекта «Безбедни Београд – сигурнији јавни простори», који би кроз низ акција побољшао и унапредио општу сигурност, безбедност и комфор у коришћењу јавних градских простора, те Београд на тај начин промовисао у земљи, региону и свету.

Израда оваквог пројекта може се развијати у правцу прикупљања и истраживања статистичких података, показатеља и примера везаних за ову тему, израде критеријума за процену безбедности простора, сигнализације «црних тачака» у граду, мреже безбедних јавних простора, пројеката за њихово опремање и реконструкцију, предлога награђивања успешних реализација и сл. Циљ је да се низом брзих и једноставних акција унапреди безбедност грађана и посетилаца, а у смислу несумњиве перспективности и популарности нашег града у будућности. У сваком случају, први корак је промоција техничких мера за подизање степена безбедности, што је и циљ објављивања овог упутства, тј. приручника.

Захваљујемо се издавачима оригиналне верзије примерка илустрованог приручника "Office of the Deputy Prime Minister" и "Home Office", из Лондона, на добијеној лиценци за превод на српски језик, издавање и дистрибуцију. Такође се захваљујемо Инжењерској комори Србије која је спонзорисала ово издање.

Урбанистички завод Београда
јул 2007.

Принципи уређивања простора у служби безбедности

Један од кључних циљева везаних за планирање је осигурање да места на којима људи одаберу да живе имају висок квалитет безбедности и одрживости. Да би се то постигло, мора се ставити знатно већи нагласак на квалитет планирања и уређивања простора. Планска политика треба да подржи овај принцип и да јасно нагласи да је безбедност заједнице интегрални део планског документа, те да се да приоритет плановима и пројектима који узимају у обзир здравље становништва, превенцију криминала и безбедност заједнице.

Иницијатива се односи на примену политике која би подстицала укључење мера превенције криминала у току урбанистичког планирања и пројектовања. Креирањем безбеднијег и сигурнијег окружења помогло би се да се смање прилике за криминал, као и страх од криминала. За овакву акцију идеално је, обезбедити подршку и сарадњу струке, локалне самоуправе, грађана, Министарства унутрашњих послова, невладиних организација и других заинтересованих субјеката.

Сигурност и безбедност су фундаментални делови филозофије приручника "Сигурнији простор - систем планирања и превенција криминала". Он се специфично односи на превенцију појаве криминала и наглашава потребу за спонтаним надгледањем и стварањем активног суседства планирањем и пројектовањем објеката, мешавином типова становања и стварања повезаних мрежа кретања. Публикација која је први пут објављена 2004. године, утврђује ову тему као нераздвојни део планског процеса и препознаје принцип заштите и безбедности кроз мере планирања и уређења као успешан модел. Практично упутство пружа савете о главним планским темама које би требало узети у обзир приликом планирања и настоји да уопштено покаже како се ова разматрања могу применити у циљу стварања одрживих и добро испланираних простора за живот и рад. На бази ове публикације субјекти планирања, одлучивања и крајњи корисници имају шансу да размотре и редукују прилике за криминал и страх од криминала.

Елементи концепта одбрањивог простора су територија, природно надгледање, имиџ и миље, а идеја је да се криминал може контролисати планирањем окружења. Смањивање криминала и страха од криминала постиже се стављањем већег нагласка на људе и њихове заједнице, кроз неформалну контролу и надзор безбедности у простору. Ипак, ово не би требало да подрива осећај и одговорност власништва. Чињеница је да су безбедне заједнице уједно и стабилне заједнице. Увођењем општег стандарда безбедности у планирање олакшава се природно надгледање и ствара се осећај власништва и одговорности за сваки део планираног развоја, чиме се може сузбити криминал и асоцијално понашање у простору. Основне одлике оваквог пројектовања су безбедно паркирање возила, адекватно осветљење јавних простора, охрабривање осећаја поседовања локалног окружења, контрола прилаза и пролаза,

одбрањив простор и пејзажно планирање, што све заједно пружа подршку природном надгледању и безбедности.

Показало се да укључивање разумних мера безбедности током планирања и пројектовања смањује ниво криминала, страха од криминала и нереди. Циљ је да се креира безбедно и сигурно окружење за становнике и кориснике јавних простора, али треба избегавати стварање тзв. "менталитета тврђаве" (примери појачаног полицијског присуства у неким срединама, гетоизације, ограђивања и ангажовање приватног обезбеђења и сл.), који би могао бити контрапродуктиван у односу на циљ да се створи атрактивно животно окружење и успоставе одрживе заједнице. Успостављањем квалитетног окружења и обезбеђивањем да ће се њиме адекватно управљати и да ће се на прави начин одржавати, заједнице се могу са више успеха охрабривати да испољавају осећај заједничког власништва и одговорности. Укључивањем у процес планирања и пројектовања искустава полиције на превенцију криминала, различитих организација, грађана - становника и корисника, могао би се успоставити баланс и тако испунити жеља да се стварају "боља места за живот".

Приликом формулисања развојних предлога неопходно је усвојити основне принципе, како би се смањиле прилике за криминално понашање и изазивање нереди, повећала вероватноћа откривања потенцијалних починилаца и смањило страх од криминала. Током планирања потребно је ускладити различите релевантне факторе, како би се постигло решење које задовољава потребе планираног развоја о коме је реч, као и оне шире заједнице. Принципи су објашњени са посебним освртом на урбано окружење, где већина становништва живи и где је овај проблем највећи, мада су ови принципи генерално применљиви и на просторе изван изграђених подручја.

Односи између урбанистичких решења изграђеног окружења са једне и криминала и асоцијалног понашања са друге стране су комплексни. Два кључна утицаја на криминал и асоцијално понашање врше у овом контексту: прво, природа физичког окружења, и друго, природа друштвеног окружења, на пример каква се интеракција остварује унутар локалне заједнице, као и са њеним окружењем.

Извесне физичке карактеристике изграђеног окружења, које су саме по себи снажно повезане са криминалом и асоцијалним понашањем, познате су као "криминалне карактеристике". Примери су "генератори кретања" (као што су неадекватно постављене и опремљене пешачке стазе), "предимензионирани објекти" (као што су супермаркети који по капацитетима превазилазе потребе локалне заједнице) и "генератори страха" (места која изазивају осећај страха, па су напуштена и препуштена асоцијалном понашању, као што су напуштени објекти, места слабе осветљености или скривита места). Јасно је да би требало уложити напоре да се избегне стварање оваквих услова за развој криминала, али тамо где већ постоје, оне представљају део контекста окружења и као такве су улазна информација приликом доношења планских одлука и креирање нових развоја у њиховој близини.

¹⁾ Као основа, коришћен текст: Secured by Design Principles, Concept, 2004, <http://www.eukn.org>

Када је реч о интеракцијама у оквиру неке заједнице, кључни фактори су начини на које се чланови заједнице међусобно повезују и степен до кога испољавају контролу над својим окружењем, везано са одбрањивим простором и територијом и са развијенијим осећајем поседовања од стране заједнице. Чак и сасвим мале промене физичког окружења могу до значајног степена утицати на перцепцију заједнице и степен интеракција.

Основна интенција кључних принципа је да се побољша планирање и уређивање физичког окружења и тиме унапреди кохезија заједнице.

Кључни принципи

1. Интегрални приступ

Појединачно вероватно најважнији аспект новог развоја је осигурање да ће се све важне компоненте његове концепције заједнички разматрати у раној фази, тако да се потенцијални конфликти између безбедности и других важних циљева могу разрешити. Добра концепција и рана координација могу спречити конфликте који би могли бити скупи, или чак и немогући за разрешавање по окончању планирања или реализације. Разјашњавање у фази планирања, кроз утврђивање и именовање тешкоћа, може бити веома ефикасно средство да се "изгледе" каснији могући проблеми. Јавиће се потреба за ангажовањем специјалиста, као што су архитекте, пејзажне архитекте, саобраћајни инжењери, инжењери расвете, и за њиховим дијалогом са представницима локалне заједнице или са полицијским службеницима надлежним за безбедност заједнице.

2. Мере превенције

Превенција се може спроводити на више нивоа, а почетни је свакако воља да се спозна проблем и изнађу начини за његово решавање. Препоручују се мере које се крећу од општих ка конкретним:

- успостављање законодавног и институционалног оквира,
- успостављање рада владиних и невладиних служби и програма који пружају заштиту грађана или подршку жртвама насиља,
- разговор и разумевање овог питања, сарадња са локалним становништвом,
- обавештавање и едукација,
- побољшање услова коришћења постојећих јавних простора и то посебно оних које су грађани окарактерисали као несигурне,
- планирање и пројектовање нових јавних простора тако да они буду доступни и сигурни.

Чињеница је да се органи реда не могу налазити на свим просторима истовремено и даноноћно, да када се криминална радња било ког облика деси мало је изгледа да се неће и поновити, и да последице могу бити трагичне и непоправљиве. Из тог разлога урбани дизајн добија важну улогу у превенцији.

3. Урбанистички елементи повећања сигурности

Основни принципи се могу поделити на две категорије простора: искључиво стамбене (периферне) зоне и централни делови града са комбинацијом намена. Такође, мере се могу класификовати по томе да ли се примењују у фази планирања или пројектовања.

Овде су изнете неке од препорука:

- Намена простора је веома важна. Идеал је град који живи 24 часа, тј. који се састоји из комбинације низа различитих намена (становање, пословање, комерцијала, јавне намене итд.), јер је тиме циркулација становника већа, па самим тим и безбедност.

- Компактно развијени простори, без ненастањених делова и празнина су далеко повољнији. Напуштени или незавршени објекти такође представљају опасност, јер могу послужити као скровиште нападача.
- При пројектовању насеља објекте поставити и оријентисати тако да се по могућству формирају јасни и прегледни пешачки правци.
- Водити рачуна да оријентација објеката тј. прозора просторија у којима се проводи више времена буде у већој мери ка улици, јер ће то теоријски омогућити прегледност дешавања

на улици и можда спречити неку криминалну радњу.

- Ограде објеката би због визуелне прегледности требале да буду мање висине, или уколико су високе, да обезбеде одређени степен транспарентности.
- Осветљеност јавних простора (улица, стаза, пролаза, паркова, паркинга и сл.) игра веома важну улогу, те је треба максимално провести.

- Избегавати, или ако је неопходно, онда посветити пажњу посебном опремању простора у којима приоритет имају возила (подземни пролази, пасареле и сл.), јер су они изузетно несигурни за пешаке. Овде се мисли пре свега на дужину и правац коридора, њихову визуелну прегледност, осветљавање, постављање видео надзора, специјалних огледала итд.
- При коришћењу јавног превоза препоручује се врста возила са ниским подом који олакшава улазак и излазак. Такође, број и положај станица и њихова опрема имају важну улогу. Станице - чекаонице са транспарентним зидо-

вима су већ постале стандард. Размотрити могућност међустаничних заустављања возила према потреби у току ноћне возње.

- Урбани мобилијар се може допунити одговарајућим бројем и распоредом (исправних) јавних телефона. Табле или билборди са картама дела насеља и обележеним реперима и правцима кретања доприносе бржем и лакшем сналажењу.
- Довољна ширина тротоара и стаза, као и одговарајућа нивелација која омогућава несметано кретање са теретом, дечијим колицима и сл., неопходна је и даје, како елементе сигурности, тако и виши ниво комфора у коришћењу јавних простора.

Неки од ових елемената су детаљније објашњени у тексту који следи.

4. Квалитет окружења и осећај власништва

- Лоше планирано окружење даје осећај отуђења и страха
- Добро планирано окружење доприноси кохезији заједнице

У окружењу које је добро испланирано, атрактивно, јасно дефинисано и добро одржавано, сва је прилика да ће људи бити поносни на своју околину, углавном ће се осећати угодно и сигурно и имати осећај подељеног поседовања и одговорности.

- Добро испланирано окружење је оно које испуњава све предвиђене функције на ефикасан и хармонично координиран начин.
- Атрактивно окружење у овом контексту је оно које је еволуирало, или је успешно испланирано да задовољи потребе његових легалних корисника, као што је потреба за безбедним и погодним начинима приступа, потреба да се омогући друштвена интеракција, задовоље рекреативне потребе, итд. Корисници ће сматрати да је њихово окружење атрактивно уколико задовољава њихове потребе. Што је већа атрактивност за кориснике, то ће окружење бити мање привлачно криминалној мањини.
- Јасно дефинисано окружење подразумева да не постоје недоумице око тога која су подручја приватна, а која јавна, и у каквом су она међусобном односу. Могу постојати транзиционе зоне полу-јавних или полу-приватних простора (које се често дефинишу као "тампон зоне"), или може постојати снажна физичка граница између јавних и приватних подручја, путем зида, ограда или живица. Важно је да чланови заједнице препознају и прихвате измењено окружење као адекватно животно решење.

• Анонимност

Увек је лакше починити кривично дело на местима на којима је велика концентрација потенцијалних починилаца. Стога ће они, као последица, искористити прилику да га и почине, тамо где постоји вероватноћа да ће имати користи од сопствене анонимности. Изграђено окружење, као и подручја отвореног простора, могу се организовати да, или стварају могућност веће анонимности, или је умањују. Природно је да ће на прометним јавним местима странце углавном игнорисати, тако да криминалци могу искористити такву анонимност и произилазећу прилику да почине кривично дело. Ово може стварати проблеме тамо где се јавни простори директно граниче са приватним, стога што омогућава починиоцима кривичних дела да непримећени дођу у непосредну близину приватног поседа. Овакав се проблем може решавати на начин да се реорганизацијом измени природа дела јавног простора у близини приватних поседа или имовине, тако да становници/власници имовине могу да успоставе извесну контролу над тим делом простора. На тај се начин ствара "тампон зона" између дела јавног простора и поседа у приватном власништву. Овакав тампон треба бити, без обзира на формално власништво и начин коришћења (јавни, приватни, полу-јавни или полу-приватни простор), организован и преуређен

на такав начин да ствара једну зону прегледног и одбрањивог простора, чиме се смањује анонимност, а потенцијални извршиоци кривичних дела се тиме обесхрабрују.

- Управљање локацијом

Стандарди одржавања шаљу снажан сигнал који без сумње утиче на понашање људи. Од виталног је значаја да су власништво и одговорности за спољни простор јасно утврђени и да начин уређења олакшава одржавање и управљање њиме. Потребно је обезбедити довољно средстава да би се одржавали објекти и околни простори, укљу-

чујући и отворене јавне просторе (улице, тргови, пешачке стазе, блоковски простори, паркови и пејзажно уређена подручја). Високи стандарди одржавања ће охрабрити активно коришћење простора, створити осећај задовољства заједнице и продубити осећај грађанског поноса и виталности. Са друге стране, лоше одржавање (као што је непоправљање оштећених делова објеката, нередовна замена расвете, неуклањање графита или смећа, оштећени тротоари и мобилијар, итд) може довести до силазне спирале небриге и губитка квалитета окружења, а тиме и до смањеног нивоа коришћења од стране заједнице, остављајући отворена врата вандализму и другим облицима асоцијалног и криминалног понашања.

Током планирања урбаног развоја веома је важно да се већ у иницијалној фази обаве консултације са локалним заједницама. Морају се размотрити друштвене, рекреативне и потребе за услугама становника, на пример, везано за продавнице, телефонске говорнице, друштвене просторије, пешачке/бицикличке стазе, јавни саобраћај, отворене просторе, просторе за игру, за младе, итд.

Где окружење омогућава људима да се осећају пријатно на отвореном, јавни простори ће бити добро искоришћени. Људи који имају осећај одговорности за подручје и просторе око њихових кућа и имања ће вероватније показати активно интересовање за њихово стање и заштиту. Потенцијални преступници ће имати осећај изложености ризику да буду ухваћени и због тога су мање шансе да дође до криминала.

- Улога уређења предела

Уређење осетљивих предела је веома важно, јер се тиме ствара окружење које доприноси осећају везаности за место и идентитет заједнице. Уређење предела у овом контексту обједињује планирање, уређење и управљање јавних простора у урбаном окружењу. Са тог становишта су једнако важни како "тврди пејзажи" (грађевински елементи), тако и "меки пејзажи" (вегетација). Током уређења предела, посебна пажња се мора посветити избегавању стварања прилика за криминал кроз пружање места за скривање, или олакшавање приступа горњим спратовима зграда. Лоцирање као и избор вегетације мора бити такав да се што је више могуће смањи могућност за такве ситуације. Од виталног је значаја да су функција, локација, просторни распоред и детаљно уређење отворених јавних простора пажљиво промишљени, уз одговарајуће поштовање друштвеног и еколошког контекста. Претворити остатке неразвијених делова локације у јавни простор је отворен позив будућим преступницима и изазивачима нереди.

5. Природно надгледање

Природно надгледање је камен темељац остваривања безбедности заједнице. Тамо где постоји мала шанса да се буде виђен, мали је и ризик који уочавају потенцијални прекршитељи, па је вероватноћа извршења кривичних дела већа. Ако се обезбеди да се простори око зграда, пешачке стазе, отворени простори и паркинзи у стамбеним насељима могу јасно видети са позиција простора у власништву или са прометних путева, то може помоћи да се обесхрабе криминалне активности, повећавањем ризика да се буде виђен и смањивањем прилика за криминал, чиме потенцијални извршиоци постају рањивији. Што више одговорни грађани користе јавне просторе, биће и виши степен природног надгледања. Ово је један од кључних механизма којим се, инвестирањем у висок квалитет окружења, привлаче људи да у већем броју користе јавне просторе, што се исплаћује кроз смањење броја почињених кривичних дела.

Природно надгледање би требало енергично охрабривати, мада је потребно водити рачуна да се тиме не угрожава приватност, посебно у стамбеним зонама. Уопштено, надгледање повећава вероватноћу детекције, мада по цену смањивања приватности. Приликом планирања било ког развоја, нарочито за стамбену изградњу, мора се водити рачуна да се приватност не угрожава до неприхватљивог степена. Надгледање јавних простора из правца околних приватних поседа је пожељно, али се мора избегавати директно надгледање са једних у правцу других суседних приватних поседа. Дакле, јавни простори би требало да буду јасно видљиви и прегледни из оближњих објеката, или из правца често коришћених путања кретања, а паркинг простор се мора обезбедити у близини или барем видљив из зграда где власници возила живе.

6. Прилази и пешачке стазе

Конкретно, пожељне су јасне и директне путање за све облике кретања кроз неко подручје. Тежи се промовисању рута које су активне и самозаштитне. Требало би избегавати планирање слабо коришћених и самотних рута за кретање, а тамо где су руте за рекреацију мање прометне, додатно их осигурати мерама заштите.

- Планске теме

Прилазни путеви за пешаке и моторна возила су често проблематични са становишта сузбијања криминала, тако да је приличан проблем пронаћи адекватна планска решења. Обезбеђивање одговарајућих прилаза је један од основних циљева нове изградње, мада то истовремено пружа провалницима лак приступ објектима, као и пут за бекство и тако отвара прилике за извршавање кривичних дела.

- Уређење прилаза и путеви за бекство

У складу са захтевима изградње, а у интересу доброг урбанистичког планирања, сваки нови развој мора имати обезбеђене прилазе. Прилази укључујући, на пример, пешачке стазе и отворене просторе који повезују објекте, као и прилаз за хитне и интервентне службе, удовољавају основним функционалним и рекреативним потребама. Ипак, многобројне пешачке стазе и тачке прилаза олакшавају извршавање криминалних дела, омогућавајући шири избор алтернативних путева за бекство са места злочина. Пажљиво утврђивање распореда и изгледа прилаза, а у неким случајевима и ограничавање прилаза планираном подручју и зградама, може помоћи да се смање прилике за криминал, за илегалне упаде, вандализам, кривична дела против особа или крађу возила. Ненадзирани прилази стамбеним зградама са задње стране, као и пешачке стазе које су прекомерно изоловане, пружају прилику за извршавање кривичних дела, уз мали ризик детекције, те би их стога требало на све начине избегавати као решење. Можда ће повремено бити неопходно ограничити прилаз подручју на само једну главну тачку, а увек је пожељно пажљиво размотрити потребу за секундарним прилазним путевима.

- Опажање безбедности

Ако се процењује да је постојање прилазног пута неопходно или пожељно, требало би га планирати да буде безбедан и да тако и изгледа, чиме се минимизира прилика да би могао бити коришћен од стране извршиоца кривичних дела.

- Пешачке и бицикличке стазе

Јавне пешачке и бицикличке стазе чине витални део мреже комуникација како у урбаном, тако и у сеоском окружењу, пружајући при том и важну локалну, или стратешку рекреативну погодност. Њихово обезбеђивање се охрабрује, али се мора бити свестан могућих проблема које лоше лоциране и уређене пешачке стазе могу изазивати. Могу, на пример, стварати прилику за ненадгледани приступ са задње стране зграда, представљати погодан пут за бекство извршиоца кривичних дела, па и место које пружа прилику да се на њему почини криминално дело. Шта више, лоше уређене или постављене пешачке стазе могу код корисника изазивати осећај неспокојства и стварати страх од криминала, нарочито у вечерњим часовима. Ово ће неизбежно водити њиховом смањеном коришћењу, што смањује и користи за заједницу и још више погоршава проблем. Са друге стране, добро уређене, прегледне и освет-

љене, фреквентно коришћене и редовно одржаване пешачке стазе, ређе пружају прилику за криминал и људима изгледају безбедније. Пешачке и бицикличке стазе би требало да буду пристојне ширине и да имају погодан природни положај, како би се избегло стварање уских коридора који би се могли доживљавати као претећи.

- Пројектовање путева и стаза

Промене у бојама површине и материјалима и коришћење физичких и психолошких препрека као што су ограде, капије, стубићи и рампе, су важни за стварање осећаја заједничког поседовања и за одвраћање потенцијалних преступника да не делују у зонама које се опажају као приватне или полуприватне.

Где год је то изводљиво, пешачке стазе би требало да буду бар три метра широке, са два метра широким прегледним простором са обе стране. Било какво жбунасто растиње би требало да почиње тек иза овог простора. Положај растиња и избор врста би морао бити такав да се избегава стварање могућих скровишта, нпр. бодљикаве врсте жбуња могу помоћи да се одврате уљези. Потребно је обезбедити добру видљивост са обе стране и дуж читаве пешачке или бицикличке стазе. Морају се избегавати оштре промене правца. Пешачке и бицикличке стазе би у изграђеним подручјима морале бити осветљене, осим ако маршрута води кроз шуму или кроз еколошки осетљиву област, у ком би случају требало обезбедити алтернативну, осветљену руту, као што је пешачка стаза дуж неког пута.

- Обале мора, река и канала

Потребно је позабавити се одређеним питањима у вези са планским решењима поред река и канала, нарочито тамо где се водени ток јавно или рекреативно користи. У суштини, савет је да се канали и реке третирају на исти начин као и путеви, нарочито они које прате пешачке стазе. У урбаном окружењу, препоручује се двострука оријентација објеката, како би се осигурао видик како у правцу улице, тако и ка води. Ово се постиже одговарајућим распоредом просторија, на пример помоћу пројектовања дневног простора који се простире целом дужином куће.

7. Планирање отвореног простора и управљање њиме

- Привлачност отвореног простора

Планирање одговарајућих јавних отворених простора у оквиру планираног развоја, а у корист садашњих и будућих генерација, је важан плански циљ, који даје значајан допринос карактеру решења и пружа погодност социјализације. Планирање отвореног простора мора се сматрати интегралним делом читаве планске концепције и његова се функција мора јасно дефинисати. Ипак, злоупотреба јавних простора како би се починило неко криминално дело или учествовало у асоцијалном понашању, велики је проблем, те је зато важно имати у виду ове аспекте приликом израде планова.

Застрашивање млађе деце од стране старијих на теренима за игру такође може бити проблем. Иницијални квалитет решења, степен природног надгледања, стандарди одржавања и степен коришћења од стране локалне заједнице су важни фактори минимизирања ових проблема. Обезбеђивање терена и опреме за рекреацију и места окупљања за локалну заједницу би могло помоћи да се смањи криминал у специфичним подручјима, попут позитивних алтернатива, нарочито за младе људе. Обезбеђивање тзв. "склоништа за младе" је потенцијално вредна опција, али исто тако осетљива, те захтева велику пажњу при планирању, утврђивању решења и консултацијама са заједницом.

- Дугорочно управљање

Успешан развој захтева дугорочно управљање локацијом. Ако би се то занемарило, могло би се и ненамерно створити окружење које дозвољава појаву криминала. Од суштинског је значаја да постоји програмирани систем управљања у циљу одржавања физичког резултата пројекта, укључујући и управљање спољним просторима. Мора се испланирати редовно одржавање вегетације, травњака, стаза и терена, уклањање отпадака и графита, замена осветљења.

Како би се осигурало дугорочно одржавање и управљање јавним просторима као што су пешачке и бицикличке стазе које причињавају задовољство грађанима, обично се ова дужност поверава јавним комуналним службама, а у неким случајевима (инострано искуство) могући су и други аранжмани, као што су оснивања компанија за управљање од стране резидената. У свим случајевима, благовремено разматрање циљева

управљања, спецификација одржавања и дугорочних одговорности је веома важно за будућност, јер ће се тако бенефиције у потпуности остварити и сачувати за генерације које долазе.

8. Расвета

- Истраживања о расвети и криминалу

Истраживања потврђују да на оним местима где је јавна расвета слаба или фрагментарна, повећавање нивоа расвете и њене густине смањује страх од криминала и чини да се људи осећају сигурније. Однос између расвете и самог криминала (наспрот односу према страху од криминала) је нешто сложенији, мада скорашња истраживања указују да побољшање расвете може резултирати смањивањем криминала, нарочито тамо где је комбиновано и са другим мерама за побољшање безбедности заједнице.

- Разноликост извора светлости

За различита окружења би требало размотрити и прилагодити различите изворе и моделе расвете, тј. мора се уважавати карактер локалног окружења. Скорашња истраживања указују да је, при датом интензитету расвете, бело светло корисније са становишта безбедности него обојено светло, као што је оно из содмијумских светиља. Циљ повећања нивоа осветљења и избегавања дубоких сенки из сигурносних разлога, не искључује употребу различитих нивоа расвете и различитих извора као што су фокусни и разливени рефлектори, што би могло одговорати посебним подручјима као што су историјски градови. Тамо где се користи низак ниво расвете, целокупни урбани мобилијар би морао бити јако отпоран на вандалско деловање. Смерница за планску политику сугерише да су у осетљивим зонама пожељније содмијумске

светиљке под високим притиском, са добро контролисаним расипањем светлости.

- Расипање светлости

Мора се водити рачуна да се штетни утицај светлосног расипања или тзв. "светлосног загађења" сведе на минимум и да не изазива проблеме становницима, нити возачима, нити да има штетан ефекат на екологију и локални карактер подручја.

